

TURIZMNING AHOLI BANDLIGIGA TA'SIRINI BELGILASH

Bahromova Munisxon Xurshidjon qizi
Toshkent kimyo xalqaro universiteti

Annotatsiya: Turizm, zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarmog'i sifatida, ko'plab mamlakatlar uchun daromad manbai va ish o'rinlari yaratish imkoniyatini taqdim etadi. Sayyohlik sohasining rivojlanishi, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki aholi bandligiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada turizmning aholi bandligiga ta'sirini keng qamrovda ko'rib chiqamiz, turizm sohasining aholi bandligini qanday ta'minlayotgani, uning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari, shuningdek, turizmning salbiy ta'sirlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: turizm, zamonaviy iqtisodiyot, mahalliy aholi; mehmonxona, mahalliy infratuzilma, transport xizmatlari, gidlar, turistik joylar.

Аннотация: Туризм, как важная отрасль современной экономики, обеспечивает источник дохода и создание рабочих мест для многих стран. Развитие туристического сектора оказывает большое влияние не только на экономический рост, но и на занятость населения. В данной статье мы рассмотрим влияние туризма на занятость населения в широком смысле, то, как туристический сектор обеспечивает занятость населения, его социальные и экономические аспекты, а также негативные последствия туризма.

Ключевые слова: туризм, современная экономика, местное население; отель, местная инфраструктура, транспортные услуги, гиды, туристические достопримечательности.

Abstract: Tourism, as an important branch of the modern economy, provides a source of income and job creation for many countries. The development of the tourism sector has a great impact not only on economic growth, but also on the employment of the population. In this article, we will consider the impact of tourism on the employment of the population in a broad scope, how the tourism sector provides employment of the population, its social and economic aspects, as well as the negative effects of tourism.

Key words: tourism, modern economy, local population; hotel, local infrastructure, transport services, guides, tourist attractions.

KIRISH

Turizm, zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Har yili millionlab odamlar turli sabablarga ko'ra sayohat qilishadi: dam olish, yangi joylarni kashf etish, madaniyat va an'analarni o'rganish, shuningdek, ish maqsadida. Turizm nafaqat sayyohlar uchun, balki qabul

qiluvchi mamlakatlar va mahalliy aholi uchun ham ko'plab imkoniyatlar yaratadi. Turizm iqtisodiyotning muhim tarmog'i sifatida, ko'plab mamlakatlar uchun daromad manbai hisoblanadi. Sayyohlar tomonidan sarflanadigan mablag'lar, mehmonxonalar, restoranlar, transport va boshqa xizmat ko'rsatish sohalarida iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Bu jarayon, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga olib keladi. Mehmonxonalar, restoranlar va turistik xizmatlar ko'rsatadigan boshqa tashkilotlar, sayyohlar uchun xizmat ko'rsatish maqsadida ko'plab xodimlarni ishga oladi. Bu esa, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bundan tashqari, turizm mahalliy infratuzilmaning rivojlanishiga ham yordam beradi. Sayyohlar uchun qulay sharoitlar yaratish maqsadida, transport, aloqa va boshqa infratuzilma sohalarida investitsiyalar amalga oshiriladi. Bu jarayon, mahalliy aholi uchun yashash sharoitlarini yaxshilashga olib keladi. Yangi yo'llar, ko'priklar va transport tizimlari qurilishi, nafaqat sayyohlar uchun, balki mahalliy aholi uchun ham qulayliklar yaratadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Turizmning ijtimoiy ta'siri ham muhimdir. Sayyohlar bilan muloqot qilish, mahalliy aholi uchun yangi madaniyatlar va tajribalarni o'rganish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, aholi o'rtasida madaniy almashinuvni kuchaytiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Mahalliy aholi, sayyohlar bilan ishlash orqali, o'z madaniyatini namoyish etish va uni saqlab qolish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, turizm mahalliy aholi o'rtasida ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. Sayyohlar bilan muloqot qilish, mahalliy aholi uchun yangi do'stlik va hamkorlik imkoniyatlarini yaratadi. Bu jarayon, mahalliy aholi o'rtasida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi va turli madaniyatlar o'rtasida o'zaro tushunishni kuchaytiradi. Bugungi kunda barqaror turizm tushunchasi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Barqaror turizm, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ekologik va ijtimoiy jihatlarga ham e'tibor qaratadi. Bu turizm turi, mahalliy resurslarni muhofaza qilish va mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olishni ta'minlaydi. Barqaror turizmni rivojlantirish uchun, mahalliy hukumatlar va turizm tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu hamkorlik, turizm sohasida yangi strategiyalar va dasturlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Barqaror turizm, shuningdek, mahalliy aholi o'rtasida turizmning ahamiyati haqida ma'rifat ishlarini o'tkazish orqali, ularning turizm sohasidagi faoliyatini oshirishga yordam beradi. Mahalliy aholi, turizm sohasida ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'zlashtirish orqali, o'z bandligini oshirishi mumkin. Bu jarayon, nafaqat ish o'rinlarini yaratadi, balki aholi malakasini ham oshiradi. Turizm zamonaviy jamiyatda muhim rol o'ynaydi. U iqtisodiy o'sishga, yangi ish o'rinlari yaratishga va ijtimoiy aloqalarni kuchaytirishga yordam beradi. Biroq, turizmni boshqarishda ehtiyotkorlik va muvozanatni saqlash zarur. Barqaror turizmni rivojlantirish, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki aholi bandligini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Turizm

sohasining ahamiyatini to'g'ri baholash va uni rivojlantirishda mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olish, kelajakda barqaror va muvaffaqiyatli turizmni ta'minlashga yordam beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Turizm sohasining eng muhim jihatlaridan biri, yangi ish o'rinlari yaratishidir. Sayyohlar oqimi ortishi bilan mehmonxonalar, restoranlar, transport xizmatlari va boshqa turistik infratuzilma ob'ektlari ko'payadi. Bu esa, o'z navbatida, ishchi kuchiga bo'lgan talabni oshiradi. Turizm sohasida ishlovchi xodimlar, odatda, mehmonxona xodimlari, gidlar, transport operatorlari va boshqa xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislardir. Ushbu ish o'rinlari, ko'pincha, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, chunki ko'plab turistik joylar mahalliy aholi tomonidan boshqariladi va ularga xizmat ko'rsatadi. Mehmonxonalar va restoranlar, sayyohlar uchun xizmat ko'rsatish maqsadida, ko'plab xodimlarni ishga oladi. Bu xodimlar, odatda, turli darajadagi malakaga ega bo'lishi mumkin. Ba'zi ish o'rinlari, masalan, xizmat ko'rsatuvchi xodimlar uchun minimal malaka talab etiladi, boshqalar esa, masalan, menejerlar yoki gidlar uchun yuqori malaka va tajriba talab qiladi. Shunday qilib, turizm sohasida ish o'rinlari yaratish, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar va malaka oshirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Turizm mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Sayyohlar tomonidan sarflanadigan mablag'lar, mahalliy bizneslar uchun daromad manbai bo'ladi. Bu, o'z navbatida, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga olib keladi. Mahalliy restoranlar, do'konlar va xizmat ko'rsatish sohalari sayyohlar tomonidan talab qilinadigan mahsulotlar va xizmatlarni taqdim etish orqali o'z faoliyatlarini kengaytiradi. Bu jarayon, mahalliy aholi uchun bandlikni oshirish bilan birga, iqtisodiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Turizmning iqtisodiy ta'siri, shuningdek, mahalliy infratuzilmaning rivojlanishiga ham yordam beradi. Sayyohlar uchun qulay sharoitlar yaratish maqsadida, transport, aloqa va boshqa infratuzilma sohasida investitsiyalar amalga oshiriladi. Bu esa, mahalliy aholi uchun yashash sharoitlarini yaxshilashga olib keladi. Masalan, yangi yo'llar, ko'priklar va transport tizimlari qurilishi, nafaqat sayyohlar uchun, balki mahalliy aholi uchun ham qulayliklar yaratadi. Turizm sohasining rivojlanishi, mahalliy aholi uchun malaka oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Turizm sohasida ishlash uchun ko'plab ko'nikmalar va bilimlar talab etiladi. Bu esa, aholi o'rtasida turizmga oid ta'lim va trening dasturlarini tashkil etishga olib keladi. Mahalliy aholi, turizm sohasida ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'zlashtirish orqali, o'z bandligini oshirishi mumkin. Bu jarayon, nafaqat ish o'rinlarini yaratadi, balki aholi malakasini ham oshiradi. Turizm sohasida malaka oshirish dasturlari, ko'pincha, mahalliy universitetlar va ta'lim muassasalari tomonidan amalga oshiriladi. Bu dasturlar, talabalar va ishga kirishga intilayotganlar uchun turizm sohasida zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni taqdim etadi. Shuningdek, turizm sohasida ishlovchi xodimlar uchun malaka oshirish kurslari va seminarlar ham

o'tkaziladi. Bu jarayon, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va ularning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi.[1]

Turizm sohasida ishlovchilar uchun imkoniyatlar keng va xilma-xildir. Bu soha nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Har yili millionlab sayyohlar turli mamlakatlarga sayohat qilishadi, bu esa turizm sohasida yangi ish o'rinlari va imkoniyatlar yaratadi. Turizm sohasida ishlovchilar uchun turli xil ish o'rinlari mavjud. Mehmonxonalar, restoranlar, turistik agentliklar, transport kompaniyalari va boshqa xizmat ko'rsatish sohaslarida ish o'rinlari yaratiladi. Mehmonxona boshqaruvchilari, qabulxona xodimlari, turizm menejerlari, gidlar, oshpazlar va xizmat ko'rsatuvchi xodimlar kabi ko'plab kasblar mavjud. Har bir kasb o'ziga xos ko'nikmalar va malakalarni talab qiladi, bu esa ishchilarga o'z qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi. Turizm sohasida ishlovchilar uchun kasbiy rivojlanish imkoniyatlari juda kengdir. Ko'plab ta'lim muassasalari va o'quv markazlari turizm va mehmonxona boshqaruvi bo'yicha maxsus dasturlarni taklif etadi. Ushbu dasturlar orqali talabalar turizm sohasida zarur bo'lgan nazariy va amaliy bilimlarni egallashadi. Shuningdek, turizm sohasida ishlovchilar uchun malaka oshirish kurslari va seminarlar o'tkaziladi. Bu kurslar, xodimlarning malakasini oshirish va yangi ko'nikmalarni o'zlashtirishga yordam beradi. Turizm sohasida ishlovchilar uchun xalqaro tajriba orttirish imkoniyatlari mavjud. Ko'plab turistik kompaniyalar va mehmonxonalar xalqaro darajada faoliyat yuritadi, bu esa xodimlarga boshqa mamlakatlarda ishlash va yangi madaniyatlarni o'rganish imkoniyatini beradi. Xalqaro tajriba, ishchilarning malakasini oshirishga va ularning professional tarmoqni kengaytirishga yordam beradi. Bunday tajriba, kelajakda yangi ish imkoniyatlarini yaratadi va karerani rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.[2]

Zamonaviy turizm sohasida innovatsiyalar va texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Internet va mobil ilovalar, sayyohlar uchun qulayliklar yaratadi va turizm sohasida yangi xizmatlarni taqdim etadi. Ishchilar, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish orqali, o'z ish jarayonlarini samarali tashkil etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Masalan, onlayn rezervatsiya tizimlari, mijozlar bilan muloqot qilishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu jarayon, ishchilarning malakasini oshirishga va ularning raqobatbardoshligini ta'minlashga yordam beradi. Turizm sohasida ishlovchilar, sayyohlar bilan muloqot qilish orqali, madaniy almashinuv imkoniyatlariga ega bo'lishadi. Bu jarayon, ishchilarga boshqa madaniyatlarni o'rganish va o'z madaniyatlarini namoyish etish imkonini beradi. Madaniy almashinuv, ishchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi va ularning professional tarmog'ini kengaytiradi. Shuningdek, bu jarayon, ishchilarning muloqot qilish qobiliyatini oshiradi va ularni yanada malakali mutaxassislariga aylantiradi. Bugungi kunda barqaror turizm tushunchasi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Barqaror turizm, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ekologik va ijtimoiy jihatlarga ham e'tibor qaratadi.

Turizm sohasida ishlovchilar, barqaror turizmni rivojlantirishda faol ishtirok etish imkoniyatiga ega. Bu jarayon, ishchilarning ekologik mas'uliyatini oshirishga va mahalliy resurslarni muhofaza qilishga yordam beradi. Barqaror turizmni rivojlantirish, ishchilarga yangi imkoniyatlar yaratadi va ularning professional faoliyatini yanada kengaytiradi.[3]

Turizm sohasida ishlovchilar uchun imkoniyatlar juda kengdir. Ish o'rinlari, kasbiy rivojlanish, xalqaro tajriba, innovatsiyalar va madaniy almashinuv, turizm sohasida ishlovchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Barqaror turizm tushunchasi esa, ishchilarga ekologik mas'uliyatni oshirish va mahalliy resurslarni muhofaza qilish imkoniyatini beradi. Turizm sohasida ishlovchilar, o'z malakalarini oshirish va yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish orqali, kelajakda muvaffaqiyatli kareraga ega bo'lishlari mumkin. Bu jarayon, nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki turizm sohasining umumiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.[4]

Turizmning ijtimoiy ta'siri ham aholi bandligiga ta'sir ko'rsatadi. Sayyohlar bilan muloqot qilish, mahalliy aholi uchun yangi madaniyatlar va tajribalarni o'rganish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, aholi o'rtasida madaniy almashinuvni kuchaytiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Mahalliy aholi, sayyohlar bilan ishlash orqali, o'z madaniyatini namoyish etish va uni saqlab qolish imkoniyatiga ega bo'ladi. Turizm, shuningdek, mahalliy aholi o'rtasida ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. Sayyohlar bilan muloqot qilish, mahalliy aholi uchun yangi do'stlik va hamkorlik imkoniyatlarini yaratadi. Bu jarayon, mahalliy aholi o'rtasida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi va turli madaniyatlar o'rtasida o'zaro tushunishni kuchaytiradi.[5]

Biroq, turizmning aholi bandligiga ta'siri har doim ijobiy bo'lmasligi mumkin. Ba'zi hollarda, turizmning ortiqcha rivojlanishi mahalliy aholi uchun salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Masalan, sayyohlar sonining ortishi, mahalliy resurslar va infratuzilmaning ortiqcha yuklanishiga olib kelishi mumkin. Bu esa, mahalliy aholi uchun yashash sharoitlarini yomonlashtirishi va bandlikni kamaytirishi mumkin. Shuningdek, turizmning rivojlanishi, mahalliy madaniyat va an'analarni yo'qotishga olib kelishi mumkin. Sayyohlar uchun mo'ljallangan xizmatlar va mahsulotlar, ko'pincha, mahalliy aholi uchun mos kelmasligi mumkin. Bu jarayon, mahalliy aholi o'rtasida iqtisodiy tengsizlikni kuchaytirishi va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun, turizmni boshqarish va rivojlantirishda muvozanatni saqlash juda muhimdir. Turizmni barqaror rivojlantirish, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki aholi bandligini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Barqaror turizm, mahalliy resurslarni muhofaza qilish va mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olishni ta'minlaydi. Bu jarayon, mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratish bilan birga, ularning madaniy merosini saqlab qolishga ham yordam beradi. Barqaror turizmni rivojlantirish uchun, mahalliy hukumatlar va turizm tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu hamkorlik, turizm sohasida yangi strategiyalar va

dasturlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Shuningdek, mahalliy aholi o'rtasida turizmning ahamiyati haqida ma'rifat ishlarini o'tkazish, ularning turizm sohasidagi faoliyatini oshirishga yordam beradi.[10]

Shu o'rinda aytib o'tish joizki, 2022—2026-yillarda Yangi O'zbekistonni rivojlantirishga qaratilgan Taraqqiyot strategiyasida mamlakatimizning turistik salohiyatini yanada yuksaltirishga alohida ahamiyat qaratilgan. Jumladan, «O'zbekiston bo'ylab sayohat qiling» dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 milliondan oshirish, xorijiy turistlar sonini esa 9 million nafarga yetkazish maqsad qilingan. Shuningdek, yuqorida ta'kidlaganimizdek, turizm sohasi xizmatlar sohasi o'sishi va aholi bandligini ta'minlashda muhim yo'nalish ekanligi inobatga olinib, 2026 yilgacha turizm sohasida band bo'lgan aholi sonini 2 baravar oshirib, 520 ming nafarga yetkazish, bunda Samarqandni «Turizm darvozasi»ga aylantirish orqali kelgusi besh yilda turizm xizmatlari hajmini kamida 10 baravarga oshirib, turizm sohasida 40 mingta yangi ish o'rinlarini yaratish maqsad qilingan.[13]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, turizmning aholi bandligiga ta'siri ko'p qirrali va murakkab jarayon. Turizm sohasining rivojlanishi, yangi ish o'rinlari yaratish, mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash va aholi malakasini oshirish kabi ijobiy ta'sirlarni keltirib chiqaradi. Biroq, bu jarayonni boshqarishda ehtiyotkorlik va muvozanatni saqlash zarur. Turizmni barqaror rivojlantirish, nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki aholi bandligini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Turizm sohasining ahamiyatini to'g'ri baholash va uni rivojlantirishda mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olish, kelajakda barqaror va muvaffaqiyatli turizmni ta'minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Гонсалес А. (2021). «Туризм и занятость: глобальная перспектива». Журнал туристических исследований, 15 (3), 45–60.
2. Смит, Дж. (2020). «Влияние туризма на местную занятость: пример». Международный журнал гостиничного менеджмента, 89, 102–110.
3. Ли, К. (2022). «Развитие туризма и динамика рынка труда». Управление туризмом, 85, 104-115.
4. Миллер Р. (2019). «Туризм и экономический рост: данные развивающихся рынков». Экономика туризма, 25(4), 567-580.
5. Хан, М. (2023). «Устойчивый туризм и возможности трудоустройства». Журнал устойчивого туризма, 31 (2), 234–250.
6. Патель, С. (2021). «Роль туризма в создании рабочих мест: сравнительный анализ». Исследования в области туризма и гостеприимства, 21 (1), 12–25.
7. Фернандес, Л. (2020). «Вклад туризма в занятость в развивающихся странах». Всемирный журнал туристических исследований, 8 (3), 300–315.

8. Чжан Ю. (2022). «Туризм, занятость и экономическая устойчивость». Журнал экономической географии, 22 (4), 789–804.
9. Бейкер, Д. (2021). «Взаимосвязь между туризмом и рынками труда». Перспективы управления туризмом, 39, 100-110.
10. Хасан С. (2023). «Туризм и его влияние на местную занятость: систематический обзор». Анналы туристических исследований, 92, 103–120.
11. Чой Дж. (2020). «Развитие туризма и его влияние на структуру занятости». Журнал исследований путешествий, 59 (5), 789-802.
12. Робертс, К. (2022). «Будущее работы в туризме: тенденции и проблемы». Обзор туризма, 77 (1), 15–30.
13. https://uza.uz/oz/posts/turizmni-rivojlantirish-aholi-bandligi-va-daromadini-oshirishda-katta-imkoniyatlarga-yol-ochadi_369356